

MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH VA UNI OSHIRISH YO‘LLARI

Sayfullayev Siroj Ikrom o‘g‘li

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universitetining Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti. Suv xo‘jaligini tashkil etish va boshqarish yo‘nalishi talabasi. Qarshi shahri. O‘zbekiston Respublikasi.

ssayfullayev679@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada mahsulot sifatini boshqarish jarayonlari, boshqarishning vazifalari va mahsulotning sifat darajasini baholash va uni yaxshilashga oid tadbirlar majmuasi, sifat ko‘rsatkichlari va mahsulot raqobatbardoshligi haqida ma’lumotlar ko‘rsatilgan.*

***Kalit so‘zlar:** Boshqaruv, mahsulot, mahsulot sifati, sifat ko‘rsatkichlari, sifat darajasini baholash, iqtisodiy samaradorlik, raqobatbardoshlik.*

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti ishlab chiqariladigan mahsulot sifatiga boshqacha prinsipial talablar qo‘yadi. Chunki hozirgi zamonda har qanday firmaning omon qolishi, uning tovarlar va xizmatlar bozorida mustaxkam mavqei raqobatbardoshlik darajasi bilan belgilanadi. Har qanday ishlab chiqarishni rivojlantirish va yuksak darajaga ko‘tarish uchun uni boshqarish kerak bo‘ladi. «Boshqarish» iborasini mahsulot sifatiga oid qo‘llaganda, mahsulot sifati va uning raqobatbardoshligini doimiy nazorat qilish, uning belgilovchi shartlar va omillarini maqsadga muvofiq ta’sir qildirish yo‘llari bilan mahsulot sifatini loyihalashtirish, ishlab chiqarish va foydalanishda uning zaurur darajada o‘rnatilishini, ta’minlanishini va saqlanishini tushunmoq kerak. Mahsulotning sifatini boshqarish operatsiyalari muhandis-texnik, tashkiliy-texnologik, nazorat va boshqa jarayonlarning o‘zaro bog‘liqligi majmuasini tashkil etuvchi tartib doirasida olib boriladi. Mahsulot sifatini boshqarish jarayoni quyidagi operatsiyalardan iborat:

- mahsulot sifati darajasini belgilash;
- mahsulot sifatiga ta’sir ko‘rsatuvchi buyum va uni ishlab chiqarish jarayonining faoliyati to‘g‘risidagi axborotlarni yig‘ish va o‘rganish;

-mahsulot sifatini boshqarish to'g'risida qaror qabul qilish va obyektga ta'sir ko'rsatishga tayyorlanish;

-boshqaruvga tegishli buyruqlarni berish;

-boshqarish natijasida mahsulot sifatining o'zgarishi haqidagi axborotlarni yig'ish va tahlil qilish.

Mahsulot sifatini boshqarishda quyidagi vazifalar amalga oshiriladi: mahsulotning texnikaviy darajasi va sifatini uzoq muddatlarga chamalash; mahsulot sifatini oshirishni rejalashtirish va bashorat qilish; mahsulot sifatini attestatsiya qilish; mahsulot loyihasini chizish va ishlab chiqarishga joriy etish; mahsulot sifatini moddiy-texnika tomondan ta'minlash; ishlab chiqarishni texnologik tayyorlash; mahsulot sifatini o'lchashni tashkil etish; mutaxassislarni tanlash, joylashtirish, o'qitish va tarbiyalash; sifatli mahsulot ishlab chiqarish darajasini bir tekisda olib borish; ishlab chiqarish vositalarini saqlash, ta'mirlashni tashkil etish; mahsulot sifatini oshirishni rag'batlantirish; mahsulot sifatini nazorat qilish; standartlarga, o'lchash vositalariga va texnik shartlarga rioya qilish; mahsulot sifatini boshqarish huquqini ta'minlash.

Mahsulot sifati texnika taraqqiyotining sur'atlarini, mehnat unumdorligini va shu orqali ijtimoiy ishlab chiqarish samaradorligini ta'riflovchi iqtisodiy kategoriyadir. Mahsulot sifatini muntazam ravishda yaxshilash iqtisodiyotni rivojlantirishning zarur sharti, ijtimoiy ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xalq farovonligini o'stirishni asosiy omillaridan biri bo'lib hisoblanadi. Mahsulotning xossalari, texnologik jarayonlarning ixtisoslashtirish xususiyatlari, ishlab chiqarishni tashkil etish shakllari va usullarini hisobga olgan holda bajariladi. Mahsulot sifatini yaxshilashga oid vazifalar va tadbirlar tuzilayotganda ularni amalga oshirish imkoniyatlari va maqsadga muvofiqligi texnikaviy-iqtisodiy jihatdan asoslanadi. Buning uchun quyidagilar asos qilib olinadi: ishlab chiqarilgan mahsulot sifatiga bo'lgan talablar va kelgusida uni takomillashtirish imkoniyatlari; mahsulotning sifat darajasini baholash; ishlab chiqarilgan mahsulotda uchragan nuqsonlarni yuzaga chiqarish va ularni tahlil etish; laboratoriyadan o'tkazilgan sinov

natijalari, iste'molchilar tomonidan yuborilgan norozilik hujjatlari, texnikaviy nazorat va ma'lumotlar; ilg'or korxonalarining mahsulotlari bilan taqqoslash.

Mahsulot sifatini yaxshilashga oid tadbirlar majmuasiga quyidagilar kiradi: mahsulotning sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga qaratilgan asosiy tajriba va loyihalashtirish ishlari hamda tashkiliy-texnikaviy tadbirlar; ishlab chiqarish texnikasi va texnologiyasini takomillashtirishga oid tadbirlar; xomashyo va materiallar sifatini oshirish bo'yicha ta'minlovchilarga qo'yiladigan talablar; mahsulot sifatini oshirish bo'yicha o'tkaziladigan ilmiy-tadqiqot, tajriba va loyihalashtirish bo'yicha ilmiy-tekshirish, loyihalashtirish tashkilotlariga beriladigan topshiriqlar; texnikaviy hujjatlarni yaxshilash tadbirlari; texnologik intizomga rioya qilishni tekshirish sharoiti, ishlab chiqarishni o'lchov asboblari bilan ta'minlash, ularning aniq ishlashini kuzatib turish tadbirlari; standartlarni o'zlashtirish, ularga rioya qilish, buyumlarni unifikatsiyalashtirish, yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarish, nuqsonlarning oldini olish va iste'molchilar tomonidan bo'ladigan noroziliklarni kamaytirish bo'yicha tadbirlar. Ushbu va boshqa bir qator tadbirlarning o'z vaqtida bajarilishini to'la-to'kis ta'minlash uchun ularning bajarilish muddatlari, mas'ul kishilar, muayyan xarajatlar va ularning iqtisodiy samaradorligi, raqobatbardoshligi hamda boshqa ko'rsatkichlar aniqlanadi. Ma'lumki, raqobat va raqobatbardoshlik o'rtasida dialektik aloqadorlik mavjud bo'lib, biri ikkinchisidan kelib chiqadi. Raqobat korxonalarini (firma)larni raqobatbardosh tovarlar ishlab chiqarishga va raqobatbardosh xizmatlar ko'rsatishga undaydi. Raqobatbardoshlik nisbiy o'lchov bo'lib, uning xususiyati shundan iboratki, uni raqobat predmeti (mahsulot raqobatbardoshligi)ga nisbatan ham qo'llash mumkin.

Mahsulotning raqobatbardoshligi deganda, iste'molchining aniq ehtiyojlarini qondirish va uni xarid qilish hamda keyinchalik undan foydalanish uchun sarflanadigan xarajatlar darajalari bo'yicha uni, ya'ni mahsulot boshqa shunday tovarlardan ajralib turadigan tavsiflar yig'indisi tushuniladi. Mahsulotning raqobatbardoshligi - u biror bir firma tomonidan ishlab chiqarilgan, raqobatchi firmalarning xuddi shunday tovarlariga qaraganda yaxshiroq iste'mol xususiyatlari va

texnik-iqtisodiy parametrlariga ega bo'lgan tovarlarning iste'molchilar tomonidan ajratib olinish qobiliyatidir. Raqobatbardoshlik aynan bozorda kuzatiladi va tovarlarning iste'molchi ehtiyojlariga muvofiq kelishi solishtirib va tekshirib ko'riladi. Ana shunda tovarning raqobatbardoshligi real xaridni amalga oshirayotgan xaridor uchun jozibadorlik darajasini ko'rsatadi

XULOSA o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, sifatli mahsulot doimo o'z xaridorlariga ega. Hozirgi davrda mazkur talab qondirilgandagina mahsulotni dunyo bozoriga chiqarish mumkin bo'ladi. Bu esa o'z navbatida mamlakatga eksportdan keladigan valyuta tushumini ko'paytirish orqali yangi texnika va texnologiyalar sotib olish, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish hamda uning samaradorligini oshirish imkonini beradi. Yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarishga va uni sotishga erishgan korxonalar (firma) esa o'z ishlab chiqarish salohiyatini yanada yuksaltirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunday subyektlarning ko'payishi esa mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy omillaridan biri bo'lib hisoblanadi. Mamlakat iqtisodiyotining taraqqiy etishi esa uning aholisini daromadlari va demak turmush darajasining ham yuksalishiga olib keladi. Natijada sifatli mahsulot va yuqori darajada ko'rsatilgan xizmatlarga talab ko'payadi. Ya'ni, sifatli mahsulot (taklif) o'zining sifatli iste'molchisini (talab)ni yaratadi. Pirovardida jamiyatda yanada yuqoriroq darajada iqtisodiy o'sish ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Ortiqov A. "Sanoat iqtisodiyoti" (Darslik). -T.: TDIU, 2004-yil, 256 bet.
- 2.O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 12 - jild, 17-bet., Davlat ilmiy nashriyoti. - T.: 2006-yil.
3. <http://www.press-service.uz> - «Prezident sayti».
4. <http://www.gov.uz> - «Hukumat saj^i».
5. <http://www.tsue.uz> - «Universitet sayti»